

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Юйреннуле

АТЫШЫУЛАГЪА – БИЙИК БЕЛГИ

Балтий флотну бу кюнледе бардырылган юйрениулерине «Къабарты-Малкъар» МПК да къатышханды. Сынаулары кезиуонде суу тубюнде жюзген кемелени излеу, аланы ызларындан болуу жаны бла мадарла толтурулгандыла. Ызы бла реактив бомба установкаканы бла торпеда сауутланы хай-

ырланып, душман кеме жокъ этилгенди. Юйрениуленни кезиуонде хауада атышыулагъа къажуу амалла да сыналгандыла. Ол санда кемелени хауада къоруулануу оборудованысы эм артиллерия сауутланы хайырланып.

ПРОИЗВОДСТВО

Качеству изиду, импортну къуна оздурмайды

Къабарты-Малкъарда «Кавказкабель» заводда МонКаб деген жангы кабель чыгарып башлагандыла. Аны жарашдырганда шендюню технология, ол санда мылылыкдан сакълагъан амалла да, хайырланыладыла.

Аллай кабель тергеучю ызлада, приборланы бир бирлерине къошханда, контроль эмда

сигнализация системалада бек кереклиди. Иссылыкге, мылылыккъа эмда башха осал болумлагъа чыдамлыгъы да аны энчиликлеринден бириди. Жангы производство тыш къыралладан быллай продукцияны ташыуу азайтыргъа, кесибизде заводланы бла предприятяланы да аны бла толусунлай жалчытыргъа онг берликди.

Эгертиу

ЖАЗЫЛЫРГЪА ЭНТТА ОНГ БАРДЫ

Багъалы шуёхла!

Бир тюрлю сылтаула бла сиз «Заманга» жазыламай къалгъан эсгиз, халны тюзетирге онг барды. Почтагъа барып, 26 августха деру бу жумушну тамамласагъыз, ана тилибизде чыкъргъан газетни 1 сентябрьден алып башларыкъсыз.

Шпёрт айгъа жазылыуу багъасы — 543 сом 40 капек.

Бизни индексибиз - 51532

РЕЙТИНГ

Жемишленни сакълау гъа бёлюннген субсидияланы кёплюгю бла биз алчыланы санындабыз

Россей Федерацияны Эл мюлк министерствосуну инвестиция проектлени кёплюгю жаны бла комиссиясы къырал субсидияла бла себеплик этерик инвестиция проектлеге къарагъанды. Алай бла 41 проектге 14,8 миллиард сомгъа къырал болушлукъ этилликди. Къабарты-Малкъар да жемиш продукцияны сакълау гъа башхаладан эсе аслам субсидия аллыкъланы санына тышгенди. Саулай алып айтханда, ол ишленни тамамларгъа республикагъа 189,5 миллион сом берилликди.

БОЛУМ

Авариягъа тышгенлеге битеу керекли болушлукъ тапдырылады

Ючюнчю августда «Новоросийск – Керчь богъаз» жолну 13-чю километринде бизни республикадан оноулан болгъан гитче автобус авариягъа тышгенди, жоук ташыучу автомобиль бла къагышханды. Эки таматагъа абери болмагъанды, сегиз сабий а больницагъа тышгендиле.

КъМР-ни Саулык сакълау министерствосунда МЧС-ни, Катастрофаланы медицинасы-

ны эмда республиканы Транспорт эм связь жаны бла къырал комитетини бу шарт бла байламлы ишлерин бирге тийишдирген штаб къуралгъанды. Министр Светлана Расторгуева болумгъа дайым кез-къулак болгъанлай турады. Ол билдиргенича, Краснодар крайны медиклери битеу керекли багъыу эмда реабилитация жумушланы толусунлай бередила.

Къобанны саулык сакълау

министри Евгений Филиппов айтханнга кере, эки сабийни халлары башхаладан эсе осалыракъды. Ол жерге реаниматолог врачладан, нейрохирургладан эм травматологладан къуралгъан бригада жетгенди. Жаралы болгъанланы халларына кере аланы регионну сабий больницасына жетдирирге оноу этилликди, - деп къошханды Филиппов.

Автопробег

Бранденбург къабакъладан Нальчикге деру, шуёхлукъну кючлерге итине

Шуёхлукъну «Берлин-Москва - 2017» деген автопробеги 23 июлда Бранденбург къабакъ эшикледи мамырлыкъ ючюн уллу музыка фестивалдан башланнганды. Анга къатышханла, ала уа

оналты къыралдан 341 адам боладыла, битеу дунияда да жети тюрлю-тюрлю маршрутла бла озуп, 45 шахарны жокъларыкъдыла. Аланы асламысы Германиядандыла, бек гитчелерине 6 ай,

бек уллуларына уа 78 жыл болады. Ала жолгъа женгил автомобильде, чархлы юйчюкледде, мотоциклде бла автобусада чыкъгъандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жыйылыу

АДАМЛАРЫБЫЗНЫ ТАЗА КЪДУРЕТДЕ ЖАШАРГЪА
ЭРКИНЛИКЛЕРИН ТУТУУНУ ЮСЮНДЕН БАРГЪАНДЫ СЁЗ

Зумакъулланы Борис Россейни Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный-лерини координация советини быйыл июльну ахырында Владимир областны Владимир шахарында болгъан жыйылыуна къатышханды. Ол билдиргенге кёре, анда сёз таза къдуретде жашаргъа эркинликлерин къоруу-

лауну юсюнден баргъанды. -Советни эсгертиулерине кёре, биз жылны ахырына дери КъМР-ни Жамауат палатасы бла бирге Къабарты-Малкъарда жашагъанлары экология эркинликлери къалай сакъланганларыны юсюнден энчи доклад хазырларгъа оноулашханбыз. Андан сора да, законла чыгъ-

арыу жаны бла башламчылыкка этерге эркинлигибизни хайырланып, табигъатны жакълауну юсюнден законопроектни жарашдырып, бизни Парламентибизни сюзююне берирге белгиленеди. Мында Табигъат байлыкъланы бла экологияны министерствосу бла бирге къаты байламлыкка ишлерге деп турабыз,- дегенди Борис Мустафаевич.

Ол Координация советде дагыда «Россей Федерацияны субъектлеринде адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйилени къурауну эмда аланы ишлеу халларыны битеулю жорукъларыны юсюнден» федерал законну проекти сюзюлгенини юсюнден да айтханды. Анга жыйылыуға къатышханла правону къоруулачулары ишлерине къырал сансыз болмагъанына шагъатлык этген шартхача къарагъандыла, дегенди.

Документни болумларын дурус кёрюп, Борис Мустафаевич кеси да оюмларын бла эсгертиулерин билдиргенди. Аланы ишчи къауум РФ-ни Къырал Думасына бериллик законопроектге ахыр кере къарагъанда эсге аллыкды.

КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный «Территория смыслов на Клязьме» деген Битеуросей жаш тёлү билим беруу форумну ишине да къатышханды. Анда сау бир кюн жаш тёлү эркинликлерин сакълауға жораланганын белгилерчады. Аны башламчысы уа Россей Федерацияны Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Татьяна Москвалькова болгъанды.

-Жаш адамланы сёлешиулерине, берген соруларына тынгылап, мен ала право

жаны бла билимлерин сезерча ёсдюргенлерине, кеслерини эркинликлерин билдире, аланы къорууларгъа таукел болгъанларына туюннгенме. Ол а Россейни демократия турлениулене жолу бла алгъа барыуунда эмда граждандан обществону къурауда бек магъаналыды,-дегенди Зумакъулланы Борис.

КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйни пресс-службасы.

Бранденбург къабакъладан
Нальчикге дери, шүёхлукъну кючлерге итине

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Орта кюн ингирикде уа Нальчикге келгендиле. «Горный родник» санаторийде орналгъанларындан сора культура эмда солуу паркда 1941-1945 жыллада Улуу Ата журт урушда жоугъанлары эсгертемелерине гюлле салгъандыла. Къонакъларга тубегенле бла ушакъ эте, автопробегни къурагъан белгиле видеоблогер, мамырлыкъ ючюн къымылдауға тири къатышхан Ове Шаттауэр бу иш не мурат бла къуралгъанын айтханды.

-Биз Германияны бла Россейни халкъларыны араларында кълтура эмда шүёхлукъ байламлыкка кючленселе, битеу дуняда да мамырлыкъ болса сюебиз. Бу сагъатда информация уруш бара тургъанын барыбыз да кёребиз. Биз анга къажабуз, ма аны ючюн чыкъгъанбыз жолгъа.

Мында жашагъанлары кёрюп, айтханлары тынгылап, аланы хар бири да къауғасыз, ырахат жашауну юсюгенлерине туюннгенбиз. Чекден ётгенли бери къышын туюген адамгъа тубегенбиз. Къонакъларыгъа а бийик даражадады,-дегенди ол.

Немисли жаш Кавказгъа биринчи кере келгенин, аны табигъатын, адамларын да бек жаратханын айтханды. Бу жолоучулукъларыны программасы былтырныкындан бай боллугъун да билдиргенди. «Биз власть органлары, дин, жамауат организациялары келечилери бла тубешир-

ге, «тёгерек столла», пресс-конференцияла къурагъа, маданият эмда жамауат проектлени жашауда бардырырға, дагыда бирге кёп жумушла тамамларгъа мурат этебиз. Жюрегиз кимге да ачыкды», -дегенди ол.

Автопробегни башламчысы, геополитика жаны бла эксперт, доктор Райнер Ротфусс Россейде кёп сейрлик адамгъа тубегенлерин, тюрлю-тюрлю организациялада болгъанларын, кеслерине талай шүёх да тапханларын айтханды. «Инсанлары араларында байламлыкка, маданият жаны бла бирге ишлеу да ма алай башланадыла. Биз бир бирибизни ангылайбыз, бир бирге хурмет этебиз», -дегенди ол.

чыгъадыла,-дегенди ол.

-Биз Россейге жолоучулары ашырыуу бла эрттеден бери кюрешебиз,-дейди «Паневразия» туркомпанияны директору эмда «Gruschba Global» жамауат организацияны правленени члени Эдуард Клейн.- Россейден къайтханла келип, мында халны юсюнден жорек кётюрюлюкк бла айтты башласала, бек хычыуун кёрюнеди.

Къонакълар немисли сабийле ишлеген суратлары алып келгенлерин да билдиргендиле. Ала мамырлыккъгъа, шүёхлуккъгъа эмда халкълары араларында бир бирни ангылаулыккъгъа жораланадыла. Аладан бирин Владимир Путинге саугъагъа берирге сюйгенлерин, мындан элтирик суратны уа ФРГ-ни канцлери Ангела Меркельге элтириклерин да айтхандыла.

«Ёмюрлюк от» мемориалны къатындан къонакълар къонакъларгъа бла жаулау Къабарты орамгъа ётгендиле. Анда «Победа» кинотеатрыны аллында алагъа деп «Нальцук», «Шагди», «Дети гор», «Элбрус» сабий тепсеу ансамбльле, жырчыла да концерт кёрюзгендиле.

Автопробегге къатышханла бизни республикада эки кюн туруп, андан Чечен Республикагъа кетерикдиле. Ала битеу да 40.500 километрлик жолну кыдырылкъдыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Къызыу кезиу

Къышны
къайгысын кёре

Къабарты-Малкъарда быйылны кюз арты - къыш кезиуе хазырлануу къыстау барады. Республиканы Энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла къырал комитетинден билдиргенлерине кёре, бу айны биринчисине белгиленген ишле 71 процентге тамамлангандыла.

Хайырланууда болгъан 2886 кёп фатарлы юйю эмда 371 котельняны ючден экисинде тийишли мадарла этилгендиле. Жылыу бла жалчтхан 485 километрлик издан кёп къалмай 345 километринге къаралганды. Суу ыргыла 3860 километрге созулдула да, специалистле аны битеу да 2740 километрин типти, табылган кемчиликлени кетергендиле.

Къышха хазырлануу иш не халда болгъанын комитетни www.gketkbr.ru интернет-сайтында билдирге боллукъду. Дагыда <https://www.instagram.com/gketkbr/> эм <https://www.facebook.com/pg/gketkbr/posts/saytлада>, https://www.youtube.com/channel/UC2DHwZlg4_DkufxtvJ50aQ канадада да тийишли информация барды.

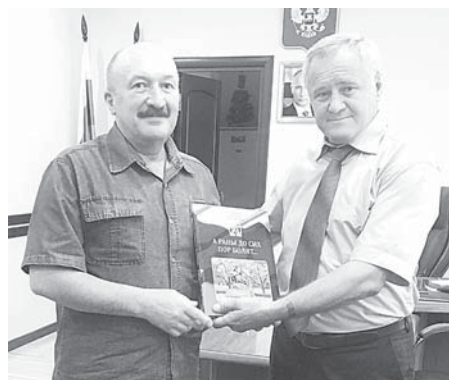
Бизни корр.

Жамауат организацияла

Мындан ары да патриот юйретиуню тири бардырырга

Элбрус районну администрациясынын башчысы Залийханлы Къаншаубий Афганистанда урушка къатышханланы «Инвалиды войны» битеуроссей жамауат организациясыны Къабарты-Малкъарда «Ветеран» деген бѐлюмюню таматасы Беслан Белимготов бла тубешгенди. Анда сѐз организацияны районда бѐлюмюню таматасына Виталий Бековни салыуу юсюнден барганды. Шѐндюге дери уа бу күүлукъда Атмырзаланы Роберт ишлеп турган эди. Алай ол, жарсыугъа, быйыл жаз башында аушанды. Белимготов анга уллу бушу этгени айтханды. «Роберт бектири адам болуучу эди. Районда ѐсе келген тѐлюню патриот ниетге юйретиуде кесин аямай къоршгенден бири болганды. Организацияны

айныууна да кѐп къыйын салганды. Кеси да «Ата журтха кертчилик ючюн» майдал бла саугъаланган эди», - дегенди ол. Бу тубешюге Атмырза улуну юйдегилери да къатышхан эдиле. Беслан Белимготов алагъа Афганистанда урушу ветеранларыны эмда инвалидлерини юсюнден «Жарала андан бери да ачыгъанлай турадыла» деген китапны саугъалаганды. Анда Атмырзаланы Робертни юсюнден да кѐп зат айтылады. Ызы бла тубешюде организацияны мындан арысында ишини юсюнден сѐлешингенди. Жаш тѐлю бла патриотлукъ иши бардырыугъа алгынча уллу магъана берилгенди, ол себепден аны мындан арысында да селейтмеге оноулашхандыла. Ахырында Залийханлы

ны Къаншаубий ол урушу районда жашагъан ветеранларыны эмда сакъатларына билеклик этилип турлугун белгилегенди. Ала Россейни даражасын къоруулагъанларын унутмазга эмда ала бла ѐхтемленрге керекбиз. Сиз къыралга борчугъузу толусунлай берген-

сиз, бизни барыбызны да тамблагъы кюнубюзню къоруулагъансыз», - деп чертгенди Залийхан улу.

Алиса ТАРИМ,
Элбрус муниципал районну жер-жерли администрациясыны пресс-службасыны таматасы.

ДАТА

Ата журтубузну суйгенлени, аны къоруучуларыны гюрбежиси

Россейде ДОСААФ къуралгъанлы быйыл 90 жыл толганды. Бу датаны белгилеу хар субекте да тири бардырылады. Анга жораланган автопробегни аны Къабарты-Малкъарда бѐлюмюню тунене Нальчикде бардырганды. Шахарны ара орамы бла 500-ге жуукъ адам эм техника 400-жыллыкъны майданыннан Абхазияны майданын атланган эдиле. Юбилей ишлеге организацияны район эм шахар бѐлюмлерини

Ахырында уа эки бла жарым километрлик жолучулукъга, кюнню къызылуугъна да къарамай, жаяулай район бѐлюмлени жаш тѐлюсюню къауумлары байракъла бла тебиреген эдиле. Абхазияны майданын да ала алларын да ДОСААФ-ны регион бѐлюмюню таматасыны орунбасары Хусейн Мацухов, Урушну, урунууну, Сауутланган кючлени эмда право сакълауу органларыны ветеранларыны Нальчикде ша-

келечилери да къатышхандыла. Парадны жаш картингчиле ачхандыла. Аланы ызырандан байкерле бла автомобильчиле атланган эдиле.

хар организацияларыны таматасы Абдулаланы Мустафа сѐлешгенди. Сѐз ючюн ахыргы билдиргенге кѐре, Уллу Ата журт урушка къатышханладан хар экин-

чи ДОСААФ-ны школун бошагъан эди. Бюгюнлюкде да жаш тѐлюню аскерге хазырлау ише организациины къыйны бек уллуду. - Сиз тенглеригизге юлгю болурга керек-

сиз. Аны бир заманда да унутмазгыз. Патриот сезимигизни да тас этмегиз. Россей не заманда да кючлю болганды. Аны себепли ѐсип келген тѐлюле ол шартны унутмай, окъууларын, ишлерин да бийик даражада къуарга борчлудула, - деп чертгенди ол. Ызы бла Хусейн Мацухов район бѐлюмлени айырмалы келечилерин организацияны сыйлы грамоталары бла саугъалаганды. Байрамны ахырында уа автомобильчиле кеслерини хунерликлерин кѐргюзтуп, жыйылгъанланы сейирсиндиргенди.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.
Сураатланы
ХОЛАЛАНЫ Марзият
алганды.

Шимал Кавказ кюн сайын

Бельгиядан бла Швейцариядан да къонакъла келликдиле

«Машук» форум быйыл Бельгиядан бла Швейцариядан да къонакъланы сакълайды. Аны юсюнден крайны правительствосуну председатели орунбасары Ирина Кувалдина орта кюн брифингде билдиргенди.

Жаш тѐлю лагерге бу жол эки минг адам къатышырыкъды, кеслерини проектлерин Россейни 36 регионуну келечилери къорууларыкъдыла. Грантланы ѐлчелери уа 100 минг сомдан башлап 1,5 миллионга дери жетерикдиле.

Хунерлилеге – энчи интернат школ Шимал Осетияда хунерли сабийлеге бла жаш тѐлюге интернат школ ачыллыкды. Аны юсюнден республиканы башчысы Вячеслав Битаров РАН-ны Владикавказда илму арасыны председатели Анатолий Кусраев бла тубешюнде айтханды, деп билдиреди «Это Кавказ». Ол кѐп болмай Красноярскда Осетияны кюнлеринде болганды, анда математика интернатны кѐрпю, аны жаратханды эмда юлгоге келтиргенди.

Сауд Аравияны Россейде келечиси да къатышып

Магасда АПК бла байламлы инвестиция проектлени презентациясына Сауд Аравияны Россейде келечиси Абдулрахман бен Ибрагим ар-Расси да къатышырыкъды, деп билдиреди Ингушетияны Эл мулк министерствосуну сайтында. Аны кезиюнде посолну алмаланы 20 тюрлюсюн италиялы амал бла ѐсдюрген «Сад-Гигант Ингушетия» агрокомплексни проект эмда бал чыгаруу, эт жарашдыруу бла байламлы дагъыда беш проект бла шагъарей этерикдиле.

Белгилли алимле оноулашырыкъдыла Владикавказда РФ-ни Президентинде РСО-Аланияны толук эркинликке келечиси Борис Джанаевни башчылыгы бла «Иран бла Шимал Кавказ: бирге ишлеуно тарыхы бла аны шѐндюге онгарлы» деген халкъла аралы конференцияны къурау комитетини биринчи жыйылыуу болганды. Анда айтылганыча, конференция Шимал Осетияны ара шахарында октябрьде бардырылыкды. Анга СКФО-ну битеу субъектлеринден белгилли алимле къатышырыкъдыла, Ирандан да тинтиучюле келикдиле, деп билдиргендиле регионну башчысыны бла правительствосуну пресс-службасындан.

Кисловодскдан Москвагъа – эки къатлы поезд бла

2 августда Кисловодскдан Москвагъа эки къатлы поезд жюрпюп башлаганды. Курорт шахардан ол 19 сагъат 58 минутда чыгып, экинчи кюн 20 сагъат 55 минутда ара шахарга жетеди. Кеси да хар юч кюнден бир кере жюрпюрюкдю. Жолда сегиз станцияда тохтайды: Ессентуки, Пятигорск, Минеральные Воды, Невинномысская, Армавир-Ростовский, Кавказская, Тихорецкая, Ростов-Главный.

Бир да болмагъанча бай тирлик

Ставропольени аграрийлери быйыл мирзеулюк битимледен бир заманда да болмагъанча уллу тирлик алгандыла - 9,3 миллион тонна. Былтыр а - 9,2 миллион тонна. Кюнню халына да къарамай, ала мирзеуно юч ыйкъны ичинде оруп бошагъандыла, деп билдиргенди крайны правительствосуну председатели орунбасары Николай Великанды.

Киноискусствону

жашырынлыкъларына туюнюрюкдюле Чечен Республиканы сабийлерине кѐп да бармай кино алдырырга онг чыгарыкъды. Аны ючюн а алагъа Грозныйден кетерге да керек боллукъ туюлюкдю. «АРЦ» сабий-жаш тѐлю кинобиригиуно проектине кѐре 6-17-жыллыкъла актѐр, сценарист, оператор эмда режиссѐр курсагъа жюрпюрге боллукъдула, дегенди республиканы кинематография жаны бла къырал управлениясыны башчысы Зелимхан Заурбеков.

Информагентстволаны материалларына кѐре ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлаганды.

Базымлы атламла

Машуков Тазал Иналович - Россей Федерацияны культурасыны сыйлы күүлукчусу, Адыгены бла Къарачай-Черкесни сыйлы журналисти, Къабарты-Малкъарда журналистиканы айныуна кеп къыйыны кирген къалам къарындашыбыз бу кюнледе 75-жыллык юбилейин белгилейди. Ол Малкада тууганды, ёсгенди, Москвада Ломоносов атлы къырал университетни журналистика бөлүмюнде оқыганды. Анда тарых илмула жаны бла аспирантурада да билимин кётюргенди, кандидат диссертациясын къорулаганды.

Аны республиканы

тутхандыла, бахча этгендиле. Жазуучуну ол замандагы эсгериулерин жарытханла анасы Карданланы Сера, атасы, төрт къарындашы, ана эгечлери Жения бла Харзина, устазлары эм шухлары, аланы арасында Абдуллах Микитаев, эм жууукларыдыла. Пионер болганы, бютюнда комсомолга киргени, ол төлюню хар

ларын суююп басма лагъанлары да таукел этгендиле аны. Ол элде болган ишлени юслеринден ары толу хапар берип турганды. Алай суюе эди ол Солтаннга ушаргъа!

Журналист болургъа не бек суюсе да, алай окуу бизде жокъ эди. Тазал КъМКЪУ-ну орус тил бла адабият бөлүмюне кирип, эки

уа Моллаланы Шарифутдин, Альберт Тхакахов, Жаболаны Махмут, Хамидбий Гатов, Герман Паштов эм, алача, махтаугъа тийишли адамла эдиле.

Алай жаш журналистни алда аскер күүлукъ сакълай эди. Ол аны Ташкентде, Кулябда ётдюргенди. Шаркъны эрттегили шахарлары Самаркандда бла Буха-

Къулийланы Къайсын бла Москвада. Ноябрь 1977 ж.

элтгенди. Людмила Магомедовна анда Горький атлы библиотекада эки жыл ишлегенди.

Мамырлыкъны бла тюзлюкню эм башха салып

Аспирантурадан сора ише кирген биз суннганча тынч болмаганды, юч ай сакълатып, Тазалны телевидениега редактор этип алгъан эдиле. Эки жылдан а – республиканы Министрлерини советини аппаратына. Аллай күүлукъда төрт жыл ишлегенден сора аны ишлерге коммунист партияны обкомуну чакътыргандыла. Анда лектор, бөлүмю тама тасы болуп да ишлегенди. Кесин низамлы кёргюзген, терен билими да болган журналистни 1991 жылда «Кабардино-Балкарская правда» газетте баш редактор этип салгъанлары тюз оную эди.

Сёзсюз, республиканы жаматуы экиге бөлүне башлагъан къыйын кезиуде, ара изданинга башчылыкъ этген къыйын эм борчлу ишледен бири эди. Аны трибуна этерге суйгенле аслам болгандыла. Алай кесине, юйорюне къоркчуу тынгенде да, ол мамырлыкъны сакълауны сайлаганды, мында жашагъан халкълары араларында келишиулюк болурун суйгенди.

Ишин да ол жаны бла къурагъанды. Анда урунган жети жылы Тазалны кеп затха къарамын тюрлендиргендиле, алай тюзлюкню жакълау хунерин а кетералмагандыла, аны бютюнда къаты этгендиле.

Тазал Машуковну, терен билими болган публицистни, къаламын, ауазын да энчи танырчады – аны жазуу ишлери терен аналитика тинтилеуе бла байдыла. Журналистикада уллу сынауу а бютюн да кеплеге дерсди.

МУСУКАЛАНЫ
Сакинат.

Юбилей

ФАХМУЛУ ПУБЛИЦИСТ, БИРЛИКНИ БЛА ЖАРАШЫУЛУКЪНУ ТОЛУ ЖАКЪЧЫСЫ

Генерал Зокаланы Валерий бла.

жамауаты эрттеден танылды. Ол совет басма органолада, «Советская молодёжь» газетде, телевиденияда, Гуманитар тинтилеу бардыргъан институтта, «Эль-Фа» басма издательствода ишлегенди, «Кабардино-Балкарская правда» газетни баш редактору, республикада басма эм информация министрли орунбасары болуп турганды. Бусагъатлада аллында сагъынылган изданинда урунады.

Сабийликни алма ийнисли жоллары

Тазал кеп санлы юйорде ёсгенди. Атасы Инал колхозда бригадир, учетчик, складны таматасы болуп турганды. Уллу къазанда бишген эт чийлей къалмаз дегенлей, сабийле бары да, ала уа беш къарындаш бола эдиле, билим алыргъа итингендиле. Аланы таматалары Тужудин инженер-автомеханик, Мухамед, Москвада станкоинструментальный институтну бошاپ, – инженер, Нурали – химия илмуланы доктору, профессор, Хасанбий а республикада промышленностьну, транспортну эм связъны министрли болгандыла.

Элде жашагъанлары барысыча, Машуковланы юйорлерлери мал

жылдан Москвада Ломоносов атлы къырал университетни журналистика бөлүмюне кечгенди. Школда, вузда да не бек иги окугъанланы санында болуп турганды да, анда ангылагъанды аз билгенин. Сора кёлүн салып, кюрешип, уллу шахарладан келген нёгерлерин озгунчу тынчаймаганды. Жетишимли да болганды. Студент практикасын Дондагы Ростовда «Молот», Москвада «Советская Россия» газетледе ётдюргенде, аны ишине берилген бийик багъаны кёргенде, сайлагъан жолу керти болганына ийнанганды.

Ол Москвада болганды, андан сора да къыралда, андан тышында да кеп белгиле, билимле, фохмулу, хунерли адамла бла тубешгенди. Аланы хар бири да аны жюрегинде, арта эсгериулерин жылытырча, жилтин жарыгыгъан къойгандыла.

Хайырлы дерсле

1966 жылда Нальчикке къайтханда, Тазал къарындашы Солтан ишлеучу «Советская молодёжь» газетде корреспондент болганды. Бу басма изданины сыйы бийикде эди, ишчилери да – жаш адамла. Машуков ол замандагы редакторланы Чамал Касовну бла Александр Махотловну бюгюн да сыйларын кёредди. Ала аны, бек биринчиден, коллектив бла бир болургъа юйретгендиле, алай юглюкю эди аланы ишчи нёгерлерине къайгырыулары. Газетни редакциясы жаш журналистле дерс алгъан жер эди.

Газет урунган адамны юглю этерге суйгени белгиледи. Тазалны очерклерини жигитлери

рада да болганды. Анда да ишлеген газетине билдириуле жиберип турганды.

«Аскерде болган жылларым мени къыралымы сюзерге, миллетчилик этмезге, тёзюмлю болургъа, адамгъа, аны этген ишине сый берирге юйретгендиле», – деп жазганды ол, анда күүлукъ этген кезиуон эсгере. Андан къайтып, Тазал дагыда

«Советская молодёжь» газетте келгенди.

«Бизни Къайсынтанышдыргъан эди...»

Къабарты-Малкъарны халкъ артисти Кючюкланы Магометни къызы Людмила бла Тазал Иналович 1965 жылда Москвада жерлешлени жыйылыуларында тубешгендиле. Биринчи кёргенлей окууна ангылаганды студент жаш Людмила аны жашауна ёмюрге киргенин. Сау кечени, къатына адам къоймай, тепсегенди аны бла.

Бир кере уа экиси да Адабиятчылары ара юйлерине бир жыйылыуула барганлай, Къулийланы Къайсын, Людмила да къолундан

Полковник Кертилан Руслан эм Адальби Шагошев бла.

шайдыла. Эки къыз ёсдюргендиле. Шухлары кёлдю. Алагъа эшиклерин ачыкъдыла.

Москвагъа жангыдан къайтыу

Къадар аны къалайгъа атса да, Тазал Иналович окугъанын, билимин ёсдюргенин бир заманда да къоймаганды. Аспирантурагъа кирирге суйгени уа аны эрттегили мураты эди. Жыллыкъ къызчыгъын бла юйдегисин мында къоюп, ол жууукъ университетни аспирантурасына кирип, анда дагыда юч жыл окугъанды. Бираздан ары юйдегисин да

ТАРЫХ БЕТЛЕ

Акьсакъ Темир халкыбызны
ангында эмда айтыуларында

Миллетибизни айтыуларында неда аны бла байламлы эски жазуулада Акьсакъ Темирни (Тимурну) аты эсгерилгенини магъанасын ангыларга кыйын болмаз. Аскери бла 1395-1396 жыллада эски Аланны, бююнню Къарачайны жерин теплей айланганы хар кимге да белгиледи. Аны амалтын азиятчы патчахны аты тарых эсибизде кьалганы къарачай-малкъар миллет бу журтта эрттеден бери жашаганына ишексиз шагъ-ады.

Башха жаны бла къарасакъ, Къарачай-Черкес бла Къабарты-Малкъарны бизден кьалгъан миллетлерини эски айтыуларыны биринде да кеслери бла эмда бу жерни юсю бла байламлы Тимурну аты сагъынылмайды. Алайыны чуруму да белгиледи: ала XV ёмюрден алгъа башха жерледе жашагандыла, бери Акьсакъ Темирден сора кёчгендиле.

Биз халкъ бла байламлы билинген затланы алсакъ, эм алгъа 1841 жылда жазылгъан «Насыпсыз черкесилени тарыхы» деген ишде былай айтылады: «Къарачай, Чегем, Холам, Бызынгы эмда Малкъар бирча, тюрк миллетлеге ушаш, селешедиле («говорят сходно с турецким языком»), Акьсакъ Темир солтан иелик этген жерлени къурамында эдиле алгъын» («составляли владения Султан Темир Аксака»). Биз ангылагъандан, ол хапарны къарачай-малкъарлыладан жазып алгъан эди бу ишни автору – фахмулу адам, Ставропольдагы училищени тауусхан Мисостов А., Къарачайдагы Къарамырзаланы кьабарты бийледен эт жууугъу.

Бир ингирде диваннга таянып, телевизорда футболга къарай тургъанымлай, юй бийчем келип, аякъ жаньында чёгюп:

– Э киши, не затха къарай тураса? Келчи, бирси каналлага бир салайыкь, бир иги зат кёрюзте тура эселе уа, биз да билмей, – дегенни айтып, кёзюме къарап тохтады. Ол алай къараса, бил да къой тохтамай айтып турлугъун, аны себепли телевизорну пультунда спорт каналны басдым. Анда да футбол бара. Юй бийчем:

– Оу кюном! Киши, Тюркню командасы ойнай турады да. Биз ары солурга къачан барлыкьбыз? – деп сорду.

Ол футболга къарарга къоймазлыгъын ангыладым да:

– Ма бу эки команда ойнап бошасала, биз да олсагъат ары кетebиз, – дегенни айтдым.

– Э киши, бусагъатда ноябрьни агъыды. Анда сууукъ туюлмюдю? Бизде, къарачы, къар жауа турады. Къара, ол топну къуууп айланганла сууукъ болмайдыла? Юслеринде кийим деп, кийимлери да жокъ, бир женгисиз кёлекле бла кысыха кёчкечикле. Алагъа, бир да болмаса да, ол хоккейстеге бергенча, бирер бёрк бла узун кёчкеч берселе не болады? Ол кьолунда байрагы бла чабып айланган кимди? Аны майданга ким жибергенди? Топ жаны бла озуп баргъанда, ол аны окъуна тыялмалгъанды. Кёремисе? Аны кыстаргъа керекди. Сызгъыргъан а нек этеди? – Бийче, ол судьяды, – дейме.

Бир кесек замандан Гитче Гумну жагъасында айлана келе, 1849 жыл къараимли алим Авраам Фиркович Рум-Къаланы тинтеди. Бу жерледе къарачай кьошланы кёредиле, мындагы айтыулага тынгылайды. Аладан ол жазгъан хапарга кёре, бурун кезиуде Рум-Къала Акъбилек деген, бери Инджикден кёчген бийчени кьолунда болгъан эди. Бу къаланы Акьсакъ Темирни аскеринден жакълай, ол бийче жан бергенди, деп айтылады...

Археология тинтиу бла Къарачайны жокълагъан алим А.В. Комаров этилген ишлени эсеплерин 1882 жыл Тифлис шахарда басмалайды. Чууана башында килисагъа баргъан кьолунда болгъан эди. Бу къаланы эсгередиле. Аны ичи жонулуп, тегене маталлы этилип, жарашханын белгилей, жол устасы айтхан хапарны билдиреди алим.

Анга кёре, бурун заманлада Акьсакъ Темир ол таш тегенеде арпа кьуйдуруп, кесини атын анда ашатханды. Аны бла кьалмай, мындагы (Хумарны тегерегинде, Теберди ёзени ичинде Къырылган жерге дери) тёбечиклери болгъан къабырланы, гитче обаланы да аны аскерчилери бла байламлы этедиле къарачайлыла, деп жазады Комаров.

Бир затны чертип ангылатырга излей эдик: эски (Совет властха дери) жазылгъан къарачай-малкъар айтыулары биринде да Акьсакъ Темир жауча, мурдарча, хыны патчахча эсгертилмейди. Сёз ючюн, XIX ёмюрде жазылгъан затладан бири Тимурну атын иги жаны бла, бизни бла кек

кысыха байламлы кёрюзтеди.

Къобан эмда Терк областъланы сословияларыны ишлерин созген комиссиясыны кьагъытларыны биринде эсгертилген хапарга кёре, «Акьсакъ Солтан» (мында ол «тюроклюдо» деп айтылады), бизни миллетни бачамасы, гуждары /гоштары/ Къарчаны жууугъу болуп чыгъады. («Карачаевское общество ведёт своё происхождение от Карча, родственника турецкого Аксак Султана»).

Андан сора да, Орусбийланы Науруз хазырлап, 1903 жыл Н. Тульчинский басмалагъан нарт таурухда Акьсакъ Темир бек ахшы адамды, Гезох улу Созар деген нарт тулпарны аталыгы (эмчеклик бла байламлы) болуп белгилениди. 1959 жыл белгиле филолог алимбиз Сотталаны А.Х., малкъар кьартланы кеслерини тукьумларыны ата-бабаларыны юслеринден айтханларын келтире, талайы «биз Акьсакъ Темирден кьалгъанбыз» дегенлерин жазады.

Башха малкъар алим Шаханланы Тимур келтирген халкъ айтыуга кёре, чегем таубийлени бир кьауумну уллу аталары Бердибий Акьсакъ Темирни аскер башчыларыны бири болгъанды...

Алай затланы юсюнден сагъышлансакъ, да тарых эсде былай болгъан эсе, къалай, къачандан бери бизге жау болуп чыккъы Тимур? Ким этгенди аны бизге къанлы жау дерге боллукъбуз.

Ол соругъу жауап табарга кыйын туюлдо: тарыхчы алимлерибизни кючлери бла угъай, жазычуларыбызны фахмулары бла кьуралгъанды

– Э киши, майданда кимни судить этерикди? Прокуратурада болмаса, башха жерде сюд этедиле деп эшитмегенме мен. Ол кьадар халкъ сора сюдге къараргъамы жыйылгъандыла? Ол майданы ортасында ариу суратла недеиле? Ким ишлеген эсе да, уста ишлегенди, Аллаха кына, – дегенни айтады бийче.

– Аллахын бар эсе, тишируу, ол аууз сени эсе, бир жап да, тыншыкь

генни айтама, ол кетсе, шонунлайын къарарма деген акъылда.

Болсада аны кетер акъылы жокъду.

– Э киши, бир къара, ол поляда кьабакъла сакълагъан кьол кьаппла кийип турады. Кьоллары кызызу болмайды? Аланы тешин да, ол кьолунда байрагы болгъанга берсин. Кьолу сууукъ бола болур, ансы ол бир кьолун аууздан чыгъармайды. Ма топ жаны бла тёнгереп барады. Къарачы

БИЗ ТЮРКГЕ КЪАЧАН БАРЛЫКЪБЫЗ?... ЧАМ

олтуруп къарачы, бирсилеге чырмамай, – дегенни айтама.

– Мен кимге чырмайма, алай айтырча сен манга? Юйде экибизден сора адам жокъду. Алай... мен кёрмегенликке, ким эсе да хапар айта тура болур дейме. Огъесе аш юйде радиону ёчюлтюрге унутупму кетгенме? Телевизорда футбол ойнай тургъанлай, бир эр киши хапар айта турады, – дейди бийче.

Комментатор оюну юсюнден айтады десем да, юй бийчем ангыларкы туюлдо. Аны себепли анга:

– Бийче, кертиден да радио жаншай болур дейме. Барчы, аш юйге бар да, ол радио эсе, бир къарап кел, – де

генни айтама, ол кетсе, шонунлайын къарарма деген акъылда.

Болсада аны кетер акъылы жокъду.

– Э киши, бир къара, ол поляда кьабакъла сакълагъан кьол кьаппла кийип турады. Кьоллары кызызу болмайды? Аланы тешин да, ол кьолунда байрагы болгъанга берсин. Кьолу сууукъ бола болур, ансы ол бир кьолун аууздан чыгъармайды. Ма топ жаны бла тёнгереп барады. Къарачы

Биягъы тыялмалды да кьойду. Къайры къарайдыла, оондан кыстамай аны?

Ёрге бла энишге керексизге чабып айланган болмаса, не топну урмайды, ургъанны кьой да, къарачы, топдан кьачхан окъуна этеди. Андан кьоркьурукъ болуп, топ ойнаргъа нек баргъанды? Байрагъын да нек этюреди ол? Сызгъыргъан да нек этеди? Бир сызгъыргъан ушай эди да. Эшитмейми кьалгъандыла?

Къара, ол бири топну кьоллары бла тутуп атханды, бирсиле аякълары бла ойнайдыла. Жыйырма бла эки адам болуп, бир топну ызындан чабып нек айланадыла? Хар бирине бирер топ берип, ойнамагъа кьойсала не бола-

къарачай миллетни бююнню тарых ангы («историческое сознание»). Аны, миллет патриотлукъну идеологиясын да 1960-1980 жыллада кьурагъанланы биринчилери – Къагъыйланы Назифа («Къарча» романы) бла Батчаланы Мусса («Къарча – вождь свободных» хапары).

Ала кьыралны илмусунда бийлик этген официоз кьауум Совет властны кезиуунде «алан теманы» кьатына къарачайлыланы басдырмагъанын кёре эдиле; алимлерибизни миллетибизге тарых анг кьууар, сингдирир хыйсаплары болмагъанын ангылагъан эдиле. Кысыхасы, тарыхчыны орунун толтурургъа, ол ауур жюкню керекли жерге тапдыргъа кыйын заманда жазычу борчланганды.

Ол, «суратлау къарамгъа» таяна, тарых хапарлауда эркинликке эди, анга алимни аллындагы тыйгъычла – сёз ючюн, рецензия борчлукъ, илму, цензура дегенча затла – болмагъандыла. Заманында ол эркинликни уста хайырланып, жазычу кьаламы къайтаргъанды миллетни эсине алан ата-бабаларын, Алтын Орданы, Акьсакъ Темирни, Тохтамышни д.а.к. башхаланы.

Къайтаргъан бла кьалмай, тарых ангыбызны тюрлендирген этгенди – андады жазычу мажаргъан ол ишни баш магъанасын. Унутулгъан атланы халкыны эсине салгъан, ишексиз, бюсюреуло затды.

ХАТУУЛАНЫ Рашид.
«Къарачай» газет.

ды огъесе тапмайдыла? Была, чапхандан башха, топ да уралмайдыла. Хоккейде къалай терк голла урадыла. Аладан юлго алсала уа ...

Юй бийчем манга дагъыда кёп тюрюлю зат сорлукъ болур эди. Алай мен: – Бийче, бар, маржа, чемоданларынгы жый Тюркге барыргъа. Ашыгъып, аллыкъ затларынгы алмай кьойсанг, арта айтып турлукъса: «Ашыкъдык да, аны да унутдукъ, муну да унутдукъ», – деп. Андан эсе, муштухулга кьалмай, биргенге аллыгынгы къарап, оюм этип, чемоданлагъа сал, – деп, кемпирни фатарны башха отоууна ашырдым.

«Тюркге кьачан барабыз?» – деп соруп башласа уа, айтырма: «Къалай? Эсинге туюлмюдю, бийче, биз андан келгенли эки кю болады. Алыкъа чемоданларынгы да чачмагъанса, къарачы», – деп.

Ма алайды жашау. Юй бийчем алты жылны солургуа барады. Алай ол ары бир кере да жеталмагъанды. Чемоданчыкъларын бююн жьяды, эки кюндан чадады. Бир игиси – не этгенин унутуп кьояды. Аны ол хайырындан сырагъа да ахчаны эки кере алычуума.

Юй бийчем бла ол жаны бла насыбым тутханды. Алай соруулары кёп сорады. Не этериксе, хар адамны да бир жетишмеген заты болады. Аны кемчилиги жаланда олду. Анга, кыйналсам да, чыдарма. Бир затха тёзереге керекди, бирге жашасанг.

МЫЗЫЛАНЫ Хаджимуса

Усталык

МРСК СК компанияны Къабарты-Малкъарда бѣлюмюно – «Каббалкэнергону» -энчи бригадасы Нальчикде котельнядан биринде бардырылган от ёчюлтюу жаны бла юйретиулеге къатышханды, деп билдиргендиге бѣлюмюно пресс-службасындан. Ала Табийгъат къыйынлыкъланы хаталарын кетериу эмда аланы юсюнден билдириу жаны бла бириккен къырал системаны (РСЧС) Къабарты-Малкъарда жер-жерли бѣлюмюно специалистлери бла бирге къуралган эдиле.

Терклик, мадарымлык, таукеллик

Белгиленген котельняда газ оборудование терс хайырланлып, котёл, къыза келип чачылганды (ёхчеге). Ол тийреде болган къауум адам да жаралы болганды. Мекамны башы оюлганды, административ корпусха уа от тюшгенди. Тийреге олсагъат окъуна Нальчикде от ёчюлтюучю

гарнизонну бригадасы эмда башха службала жетгендиге. Энергетикле, газ службаны ишчилери эмда жылыу бла жалчыхан предпритияны специалистлери, объектеде къоркъуусулуккуну жалчытыр умутда ары барган токун, кѣк отлуккуну эм жылыуу да тыйгандыла. МВД-ны адамлары уа ол тийрени тѣ-

герегин жапхандыла. «От тюшген» жерге биринчи жетген бригада объекти ичинде адамланы терс окъуна тышына чыгарганды. Жаралы болганланы уа Катастрофаланы медицинасыны ишчилерини къолларына тутдургандыла; ала уа мычымай биринчи болушлук бергендиге.

-Объекти кесинде урунганла, от ёчюлтюучюле, башха службаланы келечилери да бу юйрениуледе усталыкларын шарт кѣргюзгендиге. Аланы барыны да ишлерине бийик багъа берирге тийишлиди. - дегенди МЧС-ни КъМР-де Баш управлениасыны от ёчюлтюу эмда къутхарыу ишлени бардырыу управлениасыны таматасыны орунбасары Анзор Кагазев.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Билдирме

Справканы полицияны къайсы бѣлюмюнде да аламыксыз

Адамны башы сюдук болганыны бла къалганыны юсюнден справка тюрлю-тюрлю сылтаула бла керек болуучу. Аны табар ючюн а заявлени жазарга керекди.

Акылбалык болмаганна справканы аны ата-анасы неда законна тийишлиликде осулук этген адам алырга эркиндиге. Биринчиден, право низамны саклауучу органлага жууклукуга шагатлык этген (осулуккуну юсюнден) документлени берирге керекди. Заявлениланы КъМР-де МВД-ны Информациа арасында тинтедиле. Ол Нальчикде Къулайланы Къайсын атлы орамда 10-чу мекамда (корпус «б») орналады. Соруулары болганла бу телефон номерлеге сѣлширге боллукдула: **8 (8662) 49-54-60, 49-51-45.**

Справканы алыр ючюн а заявленианы полицияны къайсы бѣлюмюнде да берирге жарайды. Ол

санда РФ-ни МВД-сыны Нальчикде Управлениясында эмда аны бѣлюмлеринде:

- Байсолтанланы Алим атлы орам, 11 «а» мекам. Телефон номер: **8(8662) 49-49-61.**

- 1-чи номерли бѣлюм: Ногмов атлы орам, 47 «а» мекам. Телефон номер: **8(8662) 49-42-34;**

- 2-чи номерли бѣлюм: Къабарты орам, 193 «а» мекам. Телефон номер: **8(8662) 49-57-33.** Адам сюдно оноуу бла жууапха тартылганыны бла къалганыны юсюнден справка хакъсыз бериледи эмда аны адам кеси алырга эркинди. Аны ючюн аланы почтаны юсю бла хазырларга онг жокъду, болсада запросну электрон мадар бла gosuslugi.ru деген порталда жарашдыргъа жарайды. Алай хайырланганда уа къырал жумушну тамамлауу болжаллары къысхартыладыла.

Къырал жумушланы толтурууу болжалы къысхартылады

РФ-ни МВД-сыны Нальчикде Управлениясыны миграцияны вопрослары жаны бла бѣлюмю Къырал эм муниципал жумушланы порталында (gosuslugi.ru) электрон мадар бла былай къырал жумушланы толтурды:

- 14, 20 эм 45 жыллары толганлага РФ-ни инсаныны паспортун береди неда аны алышды;
- паспортун тас этгенге жангысын береди;
- РФ-ни инсанын жашаган жеринде эсепге салады;
- РФ-ни инсанын жашаган жеринде эсепден чыгарды;

- РФ-ни инсанын келген жеринде эсепге салады. Бу жумушланы электрон мадар бла толтурганда, РФ-ни ФМС-ини 2012 жылда 30 ноябрде къабыл кѣрилген 391-чи номерли буйругуна тийишлиликде аны болжаллары къысхартыладыла.

Миграцияны вопрослары жаны бла бѣлюмю орналган жери: Нальчик, Шортанов атлы орам, 14 «а» мекам. Телефон номерле: **400-291, 408-316.**

Нальчикде УМВД-ны пресс-службасы.

Ауур атлетика

Даражалы эришиулени призёрлары

Москвада спортну талай тюрлюсюнден бу жайны эм магъаналы эришиулеринден бири бардырылганды. Аланы жыл сайын «Гераклион» фонд къурайды. Жыйымдык турнирлеге жаш, абадан гѣжефле, спортну ветеранлары да къатышыучудула.

Аланы чеклеринде жюз спортчу ауур атлетикадан «Гераклиада. Олимпге жол» деген эришиуде да сынагандыла кеслерин. Турнир Синклерни системасына кѣре бардырылганды: тюрлю-тюрлю жыл сандагы спортчула саугъа жерлеге сайланганда, аланы ауурлукларына къаралмаганды.

Эсепге спортчу кѣтюрген штанганы ауурлугу алынганды, арта уа ол аны кесини чархыны ауурлугуна юлешингенди. Ма анга кѣре очола берилгендиге эм хорлаганла айырылгандыла.

Эр кишилене араларында экинчи жерни бизни жерлешибиз, Элбрус районну олимпиада резервли сабий-жаш тѣлю спорт школундан Мурат Тамазов (62кг.) алганды. Ол

битеу да 240 килограммны кѣтюргенди. Мурат Россейни биринчиликлерини, халкъла аралы эришиулени кѣп кере призѣруду, спортну устасыды.

Биринчи жерге уа Москвадан 94-килограммлык атлет чыкганды. Эм жаш спортчуланы араларында «доммакъны» Элбрус райондан Хаджиланы Махти къытханды.

Муратны тренери Этевланы Вадимди, Махти уа – Геккиланы Таукъан.

Анатолий ТЕМИРОВ. СУРАТДА: Мурат Тамазов.

Ма сангал

ТЕРСЛЕУЧЮ ПОПУГАЙ

Адам жашауун алай ёдюрорге керекди, попугайын шахарны не уллу сѣзюсюне да къоркъмай берирча, деп юйретеди одессачылары нарт сѣзлери. Алай Америкадан алайсыз да насыспыз эр бла къатын – Марти бла Гленна Дюрамла – аны юсюнден хазна эшитген эдиле.

Юйно иеси бла кезиулю керо

къаты туюшгенинде, бийче, ачыуу келип, анга беш кере пистолетден атдырганды.

Ала турган Мичиган штатда сауут эркин сатыу-алтуудады. Марти алайда окъуна дунясын алышханды, эс жыйган тишириу кеси кесин ёлтюрорге кюрешгенди. Алай окъ атылганын эшиттен къошулары, мычымай, къутхарыуу службагъа сѣлешгендиге. Алай бла врачла аны жанын саклауула гандыла.

Пистолетде кишини, къатынны да бармакъ ызлары къалганы себепли тишириуу ачылган уголовный иш къыйын тинтилгенди. Керти да, эри анга чапханда, ол кесин къо-

рууларга кюрешип этген эсе уа алай? Бютюнда ангылаган шагъат адам болмаганды да.

Эр киши бла тишириуу бу туюшлерин жангыда аланы Бад деген уллу попугайлары кѣргенди. Бу ишден сора Мартини биринчи къатыны Кристина Келлер аны кесине алып къойган эди. Ол чыпчык: «Атдырма», - деп терк-терк къайтарып турганына эс берганды. Бу сѣзно да ол эр киши ауазны эниклеп айта эди, ахырында да Мартиден эшитиле турган аман сѣзно да къошуп. Алай ким эм кимге айланyp тилегенин ангылар ючюн, терен билим керек туюлду.

Мичиганны прокурору попугайны сюдге шагъатныча чакъырырга суйгенди, алай арда хыликлялыкъга къалырма деп къойганды. Болсада Бадны айтханы видеозаписге алынганды эм аны хайыры бла Гленна эрин ёлтюргени ючюн терсленгенди. Америкалы законлагъа тийишлиликде бу аманлык иши ючюн ол тюрмеде ахыр кюнлерине дери турурга керекди (ахыр оноу алыкъа чыгарылмаганды).

- Мында сейир этерча бир зат жокъду, - дейди орнитолог, биология илмуланы кандидаты Владимир Романов. - Кѣп попугайла бизни сѣзлерибизге тишириуу кеси кесин ёлтюрорге кюрешгенди. Алай окъ атылганын эшиттен къошулары, мычымай, къутхарыуу службагъа сѣлешгендиге. Алай бла врачла аны жанын саклауула гандыла.

Пистолетде кишини, къатынны да бармакъ ызлары къалганы себепли тишириуу ачылган уголовный иш къыйын тинтилгенди. Керти да, эри анга чапханда, ол кесин къо-

Эдвард ЧЕСНОКОВ. «Комсомольская правда» газет.

Эски сурат

ЧЕГЕМЛИ ЖАШЛА

Сурат отузунчу жылдада Чегем районну элдеринден биринде алыннганды. Жашла барысы да жерлешледиле.

Сол жанындан биринчиси аты белгисизди. Экинчиси Гемулары Аю болур дейдиле. Башха сураты бла тенгештиргенде, ушаган да этеди. Ючюнчю жаш Бапыналаданды. Атын айтталык туйюлбюз. Тёртюнчюсюню, бешинчисини ким болганлары да тохташдырылмаганды.

Суратны бир жартысы кесилпиди. Жылтырган болур эди. Бизге жетгени уа буду.

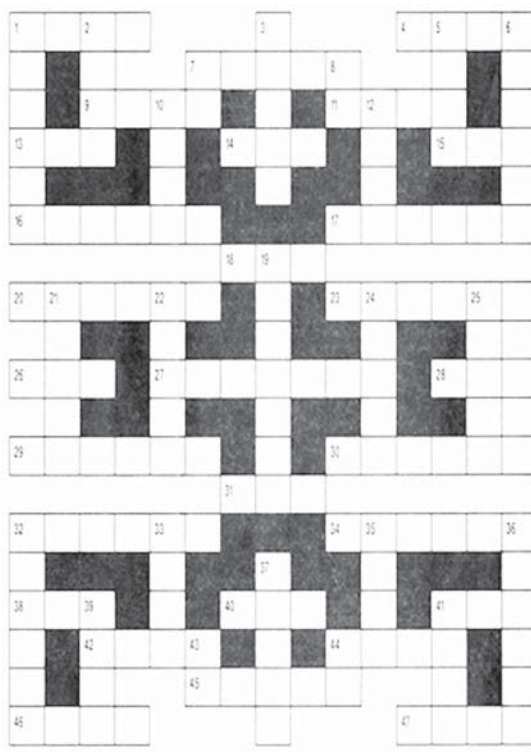
ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

СЭЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Ананы кез гинжиси. 4. Алгын тойлада ансыз болмагандыла. 7. Сахна искусствону тюрлюсю. 9. Кыралны кеме неда хауа кючу. 11. Япон гимнастика. 13. Эки тауну арасы. 14. Ол жетсе, орамлада букчу кетюрюледди. 15. Юй кьанатлы. 16. Кьаты бегитилген кьала. 17. Мирзеу. 18. Жара ыз. 20. Заманны бир белгили кесеги. 23. Кьазакьлада тамата. 26. Юй хайууанны баласы. 27. Ётюрюкю. 28. Малны ичин кетерип этедиле ол эрттегили таулу ашны. 29. Ауурлукьну ёнчелеген зат. 30. Заманында жатхан жеринден кьопмаучу адам. 31. Жылтырауукь халы. 32. Аллай минчакь да, кёгет да барды. 34. Тенгиз кьанатлы. 38. Аягында сюелген чыракь. 40. Жастыкьны андан толтурадыла. 41. Ол кече иги кёредди. 42. Жигитлени саууту. 44. Ол кимге да керекди. 45. Иги ашны биринчи шарты. 46. Шаханланы белгили адамлары. 47. Кьол азаланы бирге этсенг кьуралган орун.

ЁРЕСИНЕ: 1. Кьудору. 2. Бийик юйледе адам, жюк ташыган зат. 3. Суу ташыган адыр. 5. Гитче чалгы. 6. Тепсеу. 7. Тыпырда жылуу сакьлаган зат. 8. Кечени бийчеси. 10. Жол. 12. Ара. 19. Аты кьумасы. 21. Исламда бек сыйлы ай. 22. Кьара тенгизни жагьасында курорт шахар. 24. Тёрт аякьлы ууакь мал. 25. Кьортла алай боладыла. 32. Женгиз кийим. 33. Дуния. 35. Сабийле ойнаучу мал сюек. 36. Кёлюнго кётюрген сезим. 37. Орулган мирзеу кьысым. 39. XIX ёмюрде кьызыланы душманлары. 41. Алгынны транспорт.

ГАЗЕТНИ 140-чы НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЭЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Герхана. 6. Гёзетчи. 10. Гёбенек. 11. Лариса. 12. Тулпар. 16. Кьарамыйыкь. 18. Чыран. 19. Балыкь. 20. Калоса. 21. Кьырпакь. 24. Сууап. 26. Кьаршы. 27. Мамметтир. 30. Итиню. 33. Комета. 34. Бешатар. 35. Авиация. 36. Сыргьала.

Ёресине: 1. Артист. 2. Индек. 3. Бёрек. 4. Атауул. 7. Азатлыкь. 8. Кертме. 9. Омакьлыкь. 13. Кьарашауай. 14. Кьыркьынжик. 15. Салават. 16. Кьарагьач. 22. Аудитор. 23. Аштотур. 25. Гектар. 28. Билгич. 29. Чорбат. 31. Бешик. 32. Тамыр.

Ыйыкьыгьа гороскоп

5 августдан 12 августха дерги

КЬОЧХАР. Бу ыйыкьа спортха, тириликге сейиргиз болса керекди. Нек эсе да бир аз ачуланып турасыз. Аны себепли кесигиз кесигиз тынчайтыргьа кюрешигиз, жюрегигизни шашайтыгыз.

ТАНА. Алыкьа курортха бармаган эсегиз, борчул халда ары атланыргьа керексиз. Августда жолючулукь эсигизде, жарыкь эсериуча, кёпге дерги кьаллыкьды. Солууда аслам затны юсюнден сагыш этип эсеплерге онг да боллукьду.

ЭГИЗЛЕ. Хар не ишде да алчылыкьны ычындырмаганлай турлукьсуз. Сизге кёп иш да буюрлукьдула. Кёлюнго мудаханмазча, кесигиз да абызырамазча аслам заманны жууукьларыгыз бла оздурурга кюрешигиз.

АЙЫРЫЧАБАКЬ. Бу ыйыкьа жамауат арасында болурга тюшерикди. Кёпле кьатыгызда турурга, сёлеширге излерикдиле. Сизни адамлыкьыгыз, ахча кьолайлыкьыгыз да асламланы кеслерине тартханлай турлукьдула.

АСЛАН. Бу кюнледе энчи ич дуниягызга эс буругьуз. Кесигизге тынгьлагьыз, сизни жюрегигиз бир заманда да алдамаучу. Жашырын фахмугыз барды, аны ачыкьлап, тётрегекдеги адамлагьа кёргозторге заман жетгенди.

КЬЫЗ. Ишигизде таматаларыгыз сизге бу кюнледе ариу кёзден кьараганлай турлукьдула. Улуу жууаплыкьыгы болган ишни буюрсала, абызырамагыз. Хар зат кесигизни кьолугьузда болганы эсигизде болсун.

БАЗМАН. Бу ыйыкьа кёп хычуун иш боллукьду. Кесигизни жашау болумлагьа кёре тюрлендирге юйренгиз, кьатыгызда адамлагьа энчи эс буругьуз. Насыбьыгыз алыгызда сакьлап турады сизни, дейдиле жулдузла.

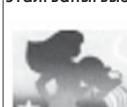
АКЬЫРАП. Тётрегегиздеги адамлагьа тюрслеп кьарасагыз, шарт анылап кьоярыкьсыз аланы не излегенлерин, сюйгенлерин. Жюрегигиз кьыйналса уа, кеси кесигизге кёл этдирге кюрешигиз.

МАРАУЧУ. Бу ыйыкьа жулдузла сюйген кьауумдасыз. Тири, ариу, саулукьлу – была барысы да сизни юсюнгозден айтылган затладыла. Кьылыгыгызны ахшы жаны бютюн кючленип, энчи кьаруу тапдырлыкьды.

ТЕКЕМЮЮЗ. Бу кюнледе болмачы жарьсууаны жангыдан кьозгьап турлукьсуз. Кьоюгьуз ол жаны бла сагышларыгызны, башха жашау башлана турады. Кеси кесигизге мадар эталганыгызга кёре боллукьду аны барьуу да.

СУУКЬУЙ. Даулашы болумлагьа тюшгенлей турлукьсуз. Кесигиз сюймеген ишлеге кьатышып кьалырсыз деген кьоркьуу окуна чыгыпды. Аны себепли сакь болугьуз, хар затны алгадан сагыш этип тамамларга кюрешигиз.

ЧАБАКЬЛА. Шёндю чыгармачылыкь жанына эс бурурга борчлусуз. Ишигизден тышында бир зат бла кюреше эсегиз, ол жюрегигизни кьууандырлыкьды, кёлюнгозю да тынчайтырыкьды. Ич сезимигизге иги тынгьлагьыз, бусагьатда ол сизни алдамайды.

Учредитель: Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Ж.Ж.

РЕДАКЦИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЬЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЬАЛАНЫ Зуура (бёлюмно редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (бёлюмно редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кьоруулау жаны бла Кьабарты-Малкьар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагьа КьМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кьырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 33

Номерге графикге кёре 19.00 сагьатда кьол салында. 20.00 сагьатда кьол салынганда.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЬАРГЬАНЛА:

Курданланы Сулейман - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары;
Гельяны Валентина - (1, 2, 3, 8-чи бетле), Тёпеланы Залина - (4, 5, 6, 7-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 985
Багьасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспекти, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru